

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Pars I. De judiciis & judicialibus. Hoc est de Sententia & re judicata, Executione, Attentatis, Judice, Notario, Advocatis, Procuratoribus, Expensis, & aliis ad materiam judiciorum. Pars II. Relatio Romanæ Curiae forensis, ejusque Tribunalium, & Congregationum

**Luca, Giovanni Battista de
Coloniae Agrippinae, 1691**

XL. De Præfectis Annonæ, & Grasciæ; Ac etiam de Præsidibus Dohanarum, Riparum, & Zecchæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74090](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74090)

Constituitur autem istud Tribunal, per quatuor Consules, qui ut plurimum sunt cives, vel incolæ Romani, nobiles, seu valde civiles, in hac arte periti; Vel quia rem seu negotiationem agrariam agant; Vel quia casalia possideant, adeo ut in hac re versati sint, Eorumque mutatio ad formam statutorum, crebra seu frequens est, (quando alias Papa non mandet, quoniam singulo quoque trimestri duo mutantur, ut illi, qui de novo assumuntur, instruantur per duos ex antiquis, qui remanent intra novum trimestre, quo finito, isti novi remanent antiqui, & sic successivè, adeo ut singulorum duratio, sit per sex menses.

Habent isti Consules, pro decidendis controversiis judicialibus cum sententiis, vel decretis, Assessorem, qui est togatus curialis, de cuius voto proceditur; Ac etiam proprium Notarium, cum officio particulari ad id deputato; Et quando Assessor recusetur, assumitur alter Consultor, Advocatus, vel caufarum Patronus, & quandoque etiam Prælati pro libito Consulium, & pro caufarum qualitate, eo modo quo de foro capitolino est dictum.

A sententiis, vel inter loquutionibus non datur appellatio, sed quædam revisio intra certum terminum, juxta formam à statutis præfinitam, atque ad hunc effectum assumitur aliter Assessor particularis ut supra.

Per eadem verò statuta, penè omnes casus determinati sunt, circa modum æstimandi damna data, super quibus frequentiores controversiæ esse solent; Sive super modis, ac temporibus sumendi pasua, seu colendi casalia, & tenutas conductas; Ac super obligatione Domini animalium, ex conventionibus factis per illum ministrum qui *Vergarius* dicitur; Vel super facultate retinendi animalia, pro pretio pasuorum; Aut super potioritate in eisdem animalibus, aut in aliis fructibus pro pensione fundi seu terreni; Nec non super mercedibus famulorum; Vel super temporibus, in quibus isti conducantur, vel conducti censeantur; Aut quod unus non possit conducere famulos alterius, sine ejus consensu, cum aliis ad rem facientibus.

Designantur etiam in eisdem statutis genera personarum, quæ sint huic Tribunali subjectæ, dum non veniunt solum illæ personæ, quæ vacent rei agrariæ, seu circa animalia eorumque fructus, sed etiam carbonarii, & plures alii, qui circa rem rusticam versantur, quorum notitia facilis est ex eorundem statutorum lectura.

Prout etiam præscribitur modus citandi & procedendi, ac etiam exequendi, cum distinctione modi procedendi, intra districtum, & extra respectivè.

Ultra Consules, adfunt plures alii, qui quoddam consilium constituere videntur magis generale, adeo ut dignosci videatur ea forma, quæ habetur in regimine benè regularum Communitatum; quod scilicet adest Magistratus brevior, qui habet administrationem actualem; Et alter major seu magis numerosus, qui habet habitualem, ac populum repræsentat; Ita à paridum ultra quatuor Consules, adfunt etiam alii quatuor officiales, qui defensores appellantur, ac etiam alii tredecim in hac arte periti, tanquam consiliarii.

Quamvis autem describantur genera perso-

narum, quæ agriculturæ addicti, seu vacare dicuntur, ideoque huic Tribunali subjecti; Attamen juxta regulas juris communis, quas habemus in omnium aliarum artium universitatibus, ac subjectionibus eorum Judicibus vel Consulibus, sive pro taxis & collectis, vel ad alios effectus favorabiles privilegiorum, ac exemptionem, intelligitur quatenus formiter pro majori parte vitæ sint illi exercitio addicti, ut alibi advertitur. *tit. de Regal. disc. 98. & tit. de jurisdict. disc. 33.*

Illud autem considerabile videtur, quod ex hujusmodi statutis, ab antiquo ordinatis resultat, quod scilicet ista vocatur ars nobilis, dum etiam juxta regulas juris (ut alibi in materia præminentiarum insinuat *tit. de præminent. disc. 32. & seqq.* agricultura quando fiat in re propria est compatibilis cum nobilitate, eique non derogat; Quod tamen pro regionum seu locorum moribus intelligendum videtur, cum in hac materia nobilitatis, locorum consuetudo seu communis hominum opinio principaliter attendenda veniat.

Ad instar hujus Tribunalis, ferè omnes artes vel mechanicæ professiones, & industriae habent suas universitates, cum aliquibus legibus, vel statutis, suosque Consules, cum Iudice, seu Assessore, & cum aliqua jurisdictione, seu facultate procedendi in aliquibus causis brevioribus, ad illam artem pertinentibus; adeo ut infinitus penè videatur numerus hujusmodi Iudicum & parvorum Tribunalium, quæ tamen penè ignota sunt, nullamque figuram faciunt, ideoque congrua non videntur huic relationi, quæ ad exteriorum informationem principaliter ordinata est, nimiamque prolixitatem seu evagationem penè inutilem id redoleret; Potissimè quia classicis Curialibus ista penitus ignota videntur; Benè tamen innotescit dictum Tribunal agriculturæ, Vel ex dicta ratione quod ipsi frequenter deputari solent Assessores caufarum particularium; Vel quia contingit aliquando agi de subtilibus, & altis quæstionibus juris; Puta in concursu creditorum, occasione potioritatis; Aut quando sata cedant solo; Sive an conductor poterit aliquid agere cum similibus, super quibus etiam classici ac primi ordinis Advocati, & caufarum Patroni, quandoque scribere solent. *tit. de locato, & conducto, & tit. de credito, & debito.*

DISC. XL.

De Præfectis Annonæ, & Graciæ; Ac etiam de Præsidibus Dohanarum, Riparum, & Zecchæ.

S V M M A R I V M

- 1 De Præsidibus viarum, & carcerum remissivè.
- 2 De Præfectura Annonæ ut incumbat Civitati.
- 3 In Urbe secus quia incumbit uni ex Clericis Camera.
- 4 De Bulla Pistorum, & istorum privilegia.

- 5 De Congregatione annonæ.
 6 An annonæ gaudeat privilegijs ffici super exemptione gabellarum.
 7 De Præfetto graficiæ.
 8 De Præfide dohanarum.
 9 Camera est iudex appellationis ab omnibus his Præfidebus, vel Præfectis.
 10 De Præfide riparum.
 11 De Camerario riparum.
 12 De Præfide zecche monetarum.
 13 De Præfide Archiepiscopii.

Agendo suprà de Tribunali Camerae Apostolicæ constituto ex duodecim Prælatiis, qui Clerici nuncupantur, *disc. 33.* mentio habita est huiusmodi Præfecturarum, & Præsidentiarum qui singulis annis distribuuntur inter ipsos Clericos; De Præsidentatu autem viarum aliquid insinuatum est suprà agendo de Tribunali Edilium seu Magistrorum viarum; *disc. 38.* Et de altero Præsidente carcerum, pariter mentio habita est suprà agendo de Congregatione Visitationis carceratorum; *disc. 39.* Quare de aliis in præfenti agendo.

Quatenus pertinet ad Præfectum Annonæ, qui unus ex Camerae Clericis esse solet, pro frequentiori autem praxi, non cadit sub annuali extractione aliorum officialium, sed per Papam ad libitum deputari solet, eo quia requiritur videatur quædam personæ industria, majorque aptitudo; De iure administratio Annonæ Civitatis, ipsimet Civitati vel populo, ejusque magistratui ordinario communitatis, vel particulari hujus rei annonariæ seu publicæ abundantia incumbet; *tit. de Regal. disc. 44. & 45. & 125.* Talisque erat etiam in Urbe antiqua praxis, quæ immutationem recepit sub Gregorio XIII. qui eam commisit uni ex Clericis Camerae, sub Præfecturæ nomine seu vocabulo, & cum jurisdictione in omnibus causis, quæ hanc materiam concernant, tam pro conservatione, & augmento agriculturæ, ex qua annonæ utilitas pendet, quàm etiam, super cura & vigilantia, ne triticum aliæque fruges extrahantur, sive de loco ad locum, præter bannimenta, & ordinationes asportentur, ac etiam super necessitate denunciandi quantitatem, & qualitatem frumenti, aliarumque frugum recollectarum; Sive invigilando, ne fiant dardanariæ, seu monopolia, aut illæ exemptiones notabiles, ad mercaturam, quæ incerta vulgò dicuntur, ex quibus monopolia resultare solent.

Prout etiam super jurisdictione cum pistoribus Urbis; eorumque sustentatione, & Cognitione causarum cum eorum creditoribus, ad normam Constitutionis Urbani VIII. editæ, eorum favore, & quæ Bulla Pistorum vulgò appellatur, cuius non contemptibilia commentaria edidit quidam Curia Advocatus; *Antin. ad Bullam Pistorum de qua tit. de credito disc. 37. & tit. de dote disc. 166.* Et in summa super omnibus aliis, quæ istam rem non annonariam concernant occasione provisionis frumentorum ab extrâ, dum pro ejusdem annonæ beneficio, atque ad evitandum mercatorum, & dardanariorum oppressiones juxta exemplum Ioseph in Ægypto, ex publico arcu, sub ejusdem Præfetti administratione, mediante opera multorum ministrorum, & officialium in publicis horreis ad id destinatis, notabilis critica quantitas haberi solet reposita; Ad eò

ut iste videatur magistratus nimium considerabilis, qui speciem formati Tribunalis constituit; Unde propterea frequenter habet audientiam Papæ, quem super iis, quæ concernunt hanc materiam quæ ad eò publicæ quieti, ac populi beneficio & administrationi confert, consultit, ut ex ejus oraculo oportunas provisiones accipiat; Et quando in annis penuriosis ita expedire judicetur, convocari, & haberi solet illa Congregatio annonæ, quam inter plures ab eo erectas Sixtus V. instituit ut in præcedentibus insinuatum est. *suprà disc. 27.*

Huiusmodi verò annonariæ provisiones, vel respectivè distributiones, quæ pistoribus, vel civibus fiant, quæstiones parere solent cum gabellariis, & dohanariis, an scilicet pro isto frumento solvi debeant gabellæ, vel pedagia, aliave onera, quæ per privatos solvuntur pro introductione vel transitu, sive pro molitura vel aliâ contractatione; Dubitandi rationem præbente juris dispositione seu regula eximente ipsum Principem, vel Civitatem ejusque fiscum gabellæ locatorem, ab ejusdem gabellæ onere; An scilicet ista dicenda sit res, vel administratio fiscalis, quæ isto potitur privilegio; Atque licet pro generali consuetudine iuristarum, non desit opinionum connaturalis varietas, vel scissura; Et tamen probabilis ac recepta videtur distinctio, an scilicet ipse Princeps ejusque officiales, & ministri id agant in sola ratione prudentis, & æconomice administrationis, erogando pecuniam fiscalem, quæ pro huiusmodi provisionibus in magna quantitate requiritur, de illa tamen se reintegrando in ejusdem frumenti distributione seu explanatione, ad eò ut onus vel respectivè exemptio gabellarum, spectato effectu percipiat potius commodum dum vel respectivè incommodum privatorum, civium, & incolarum, qui frumentum, vel panem emanat, & tunc fiscalis exemptio non intrat; Secus autem ubi Princeps, ejusque fiscus id agat, gerendo illas partes, quæ eidem, tanquam patri subditorum, penuriosis, vel alias accidentalibus temporibus incumbunt, ut scilicet gratuitus panis pauperibus, ac indigentibus distribuatur, sive quod omnibus distributio fiat pro minori pretio, supplendo de proprio id quod major impensa importet; Et in summa spectato effectu, an scilicet id quod importat solutio gabellarum, tendat in damnum ac jacturam ipsius fisci, vel è converso onus reverà supportetur à populo, ipsisque privatis, frumenti vel panis emporibus ut primo casu intret exemptio fiscalis, non autem in hoc posteriori, ut latius ac particulariter advertitur in Regalium lede. *dicto tit. de Regal. disc. 44. & 45. 125.*

Præfetto Graficiæ, est pariter unus ex Clericis Camerae, eodem modo, quo ille Annonæ ad nutum Papæ deputari solitus, cuius cura est, ad instar Annonarii, super Civitatis ubertate, ac provisione omnium aliorum victualium, occurrendo dardanariorum oppressionibus, tam circa carnes ordinarias, ac silvestres, quadrupedum, & volatilium, quàm circa pisces, ac fructus & olera, omniaque alia, quæ humanum victum concernunt, ideoque invigilat ac personaliter assistit in nundinis vel mercato, quod qualibet hebdomada fit in campo boario, aliisque destinatis locis animalium mactandorum,

atque jurisdictionem habet cum macellariis, & piscium venditoribus, ac aliis tenentibus apothecas falsamentarias; Et in summa super iis omnibus, quae concernant victualia, eorumque gratiam, adeo ut speciem Tribunalis quoque constituere videatur, eo modo de Annona Praefecto est dictum.

8 Dohanarum Praeses, qui pariter est unus ex Clericis Camerae, atque videtur officium quodammodo annexum Decano, habet cognitionem causarum seu controversiarum quae cadunt super modo solvendi dohanam terrestrem vel maritimam aliasque gabellas, nec cives vel mercatores à Dohanariis, & gabellariis graventur ultra debitum; Sive ubi quaestiones potioritatis vel concursus orientur, ut in Regalium sede, ac alibi habetur *tit. de Regal. disc. 65. cum seqq. & tit. de jurisdic. discurs. 83. ubi de iudice Regalium.*

9 adeo ut dicatur in hac materia Iudex ordinarius primae instantiae, atque ab eo appellatur ad ipsam Camerae; Idque generaliter procedit in omnibus aliis huiusmodi Praefectis seu Praesidibus.

10 Praeses Riparum curam habet eorum quae per flumen vehuntur ad Urbem à partibus mediterraneis vel montanis & propriè illarum mercium quae exonerantur in loco qui nuncupatur Ripetta; Et praesertim, ac generaliter id redolet praefecturam provisionis, & abundantiae Urbis in lignis combustilibus, & in carbonibus, ut pariter occurratur monopolis, & dardanariis quae in hoc genere cadere possunt, nimiumque refert, ut ista cura diligenter adhibeatur, unde propterea habetur iurisdictio cum mercatoribus lignorum & carbonum, ac etiam cum nautis, & ductoribus currum seu caretarum cum quibus ligna vehuntur, aliisque operariis circa idem ministerium.

Adest etiam alter Magistratus Riparum qui vocatur Camerarius qualis esse solet aliquis nobilis civis, vel incola tamquam per Magistratum Populi, cum suo Assessore, de hoc magistratu dicto *disc. 83. de jurisd.*

11 Zecchae Praeses praestitit cussioni monetarum, ne fraudes fiant, apponendo majorem ligam, dum Principis cura esse debet, pro publico commercio, ac populorum sibi subditorum utilitate, ut moneta habeat suum justum valorem, ac propterea sit ubique expendibilis, etiam extra principatum ut in Regalium sede advertitur, *tit. de Regal. disc. 121. & 126. cum seqq.* ideoque jurisdictionem habet cum omnibus iis qui huic ministerio vacant; Nec non super qualitate monetæ jam cussæ, propriæ, & exteræ ne impendatur tonsa, vel minoris ponderis, seu falsificata, atque super hoc nimium invigilatur, magnique rigores quando casus contingat, adhibentur & merito.

12 Archivi Praeses habet praesidentiam & curam eorum quae concernunt instrumentorum, & scripturarum conservationem, tam in Urbe, quam in universo Statu ecclesiastico, ut scilicet archivia bene teneantur, & custodiantur, atque in eis ad formam Apostolicarum Constitutionum, & bannimentorum, Notarii exhibeant sumptum instrumentorum, aliarumque scripturarum, atque ad hunc effectum destinari solent visitatores, vel Commissarii; Id autem licet bonum habeat finem, atque proveniat ex bona

causa, producere tamen solet malos effectus, eo modo quo de commissariis spoliatorum vel fabricae superioris insinatum est; Ut in Regno Neapolitano docet praxis illorum visitatorum vel commissariarum, quos deputat Protonotarius, quod sonat in idem.

De aliis autem officiis, quae inter istos Clericos distribuuntur, mentio habita est supra, agendo de Tribunali Camerae, dum non ita redolent speciem Tribunalium in Urbe ut praemissa.

DISC. XLI.

De Cardinalibus Archipresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium; Ac etiam de eorundem Cardinalium jurisdictione in propriis titulis.

S V M M A R I V M

- 1** DE Archipresbyteris trium Basilicarum Patriarchalium.
- 2** De jurisdictione Basilicae Lateranensis in omnibus Ecclesiis, & hospitibus sitis in solo Lateranensi.
- 3** De Cardinalibus in eorum titulis.
- 4** De Cardinali Decano in Civitate Velletrina.
- 5** De aliis Cardinalibus Episcopis.
- 6** De Abbate Farfensi, & aliis similibus.
- 7** De stylo Baronum, & Magnatum existentium in Urbe.

IN singulis Basilicis Patriarchalibus, quibus Clerici saeculares inserviunt, nempe S. Joannis in Laterano; S. Petri, & S. Mariae Majoris, adsunt Cardinales Archipresbyteri, qui, ut in materia jurisdictionali habetur, *tit. de jurisdic. disc. 35.* sunt Praelati ordinarii, cum quasi episcopali jurisdictione, cum Canonicis, Beneficiatis, & Clericis, aliisque ministris, & servientibus, cum quibus privatim habent jurisdictionem, & cognitionem omnium causarum civilium, criminalium, & mixtarum, unde propterea eas avocant, à quibuscumque aliis Iudicibus, atque ad hunc effectum retinent Vicarium, qui est Praelatus frequentius constitutus in ordine Episcopali, tanquam per speciem illius Vicarii generalis quem habet Episcopus, atque in ulterioribus instantiis, appellationis, vel recursuum, iisdem Archipresbyteri gerere videntur speciem Praefecti Signaturæ, deputando Iudices, atque in commissione causarum appellationis cognoscendi; an rescribi debeat de appellatione ad utrumque effectum, vel ad devolutivum tantum, adeo ut sint species Tribunalium, ex quibus latius patere videtur illud Archipresbyteri S. Joannis ex jurisdictione quae habetur in omnibus Ecclesiis, vel hospitalibus sitis in solo Lateranensi, cum exemptione à locorum Ordinariis, ut in jurisdictionali sede advertitur, *tit. de jurisdic. disc. 38. & 39.* Nec non quandam ordinariam jurisdictionem habere videntur in collatione aliquorum beneficiorum, ut in eorum sede habetur.

Ordinariorum speciem habent, seu figuram faciunt quoque Cardinales in illis Ecclesiis titularum,